

DESPRE CALITATEA VIEȚII

Recenzie

Ivan IVLAMPİE*

„Toți oamenii doresc să fie fericiți; toți fără excepție. Și cu toate acestea, de un mare număr de ani, nicidecum fără credință nimeni n-a ajuns la acest punct la care toți tind încontinuu.” Această observație din *Cugetările* lui Blaise Pascal, mai veche decât autorul însuși și pe tot atât de nouă, pe cât de nouă se poate considera fiecare generație ce ajunge fatal la aceeași constatare, face ca asupra cuvântului fericire să se aștearnă o aură mistică a cărei gravitate este expusă periculos în jocul vorbirii, astfel încât, în multe cazuri, precum cele ale experienței pozitive, cuvântul devine fie gol de încărcătura sa semantică, fie tragic prin bariera inaccesibilă ce o ridică în fața omului. Este vorba de un cuvânt care desemnează scopul suprem al vieții noastre, astfel încât vedem că ne așteaptă fie o existență golită de sens, fie o existență tragică.

Secolul al XX-lea a produs o breșă în modul de abordare a problemei fericirii, ceea ce a condus la posibilitatea unei atitudini rezonabile, extrem de realiste, față de acest aspect general al vieții și atât de precar tratat sub raport științific. Acest lucru a fost posibil pe fondul evoluției și maturizării sociologiei, din care se desprind multiple direcții de cercetare, între care și aceea cu privire la *calitatea vieții*. Între fericire și calitatea vieții balanța înclină spre cel de-al doilea concept. Pot afirma fără prea multe frământări ale conștiinței că duc o viață de o anumită calitate, decât că sunt fericiți. Mai mult, din punct de vedere sociologic a fost identificată o serie a indicatorilor ce țin de calitatea vieții, devenind posibilă cuantificarea caracterului agreabil al vieții, au apărut concepte explicative precum *nivel de viață, mod de viață, stil de viață*, cu ajutorul cărora pătrundem în complexitatea unei realități umane ce ține de țelul suprem al existenței noastre.

---

* Conf. univ. dr., **Universitatea Dunărea de Jos Galați.**

Analele Universității *Dunărea de Jos Galați*, fasc. XX, Sociologie, nr. 5, 2010, pp. 272-275.

Toată această introducere ne ajută să înțelegem conținutul unei cărți publicate de editura Humanitas în 2008, *Flux. Psihologia fericirii*, de Mihaly Csikszentmihalyi. O carte **ambalată într-un fals** ale cărui urmări nu pot fi decât două posibile **eșecuri editoriale**. Pe de o parte, avem **minciuna** de pe prima față a copertei, ce încadrează lucrarea în categoria cărților practice, o descrie drept carte clasică și un bestseller internațional, desenul și culorile stridente fiind „edificatoare” în privința caracterului „clasic” al conținutului livrat cititorului prin vânzare. Cititorul avid de lecturi de genul acesta, al îndrumărilor practice, nu va cunoaște decât dezamăgirea citind paginile acestei cărți, deoarece realmente **ea este una clasică**, în care descoperi cunoștințe înalte de fenomenologie, psihanaliză, istorie a religiei, psihologie și sociologie. Cititorul nostru va realiza curând că a făcut o investiție proastă, că a fost înșelat în așteptările și aspirațiile lui horoscopice. Denaturarea din interesul meschin de ordin comercial a unei lucrări științifice merge până la modificarea titlului cărții dat de autor: *Flow. The psychology of optimal experience*, autor care sparge crusta aridă a cuvântului fericire pentru a descoperi înăuntrul acestuia (și pentru a descrie apoi) experiența optimală.

Pe de altă parte, **la fel de înșelat** trebuie să se simtă cel căruia, în primul rând, îi este adresată cartea: specialistul, studentul, profesorul. Cu siguranță că un autor necunoscut publicului român, o copertă comercială și un titlu ca alte mii de titluri sfătoase nu pot reține atenția categoriei serioase de cititori. Aici este cel de-al doilea eșec al editurii Humanitas.

În ceea ce mă privește, întâmplarea a făcut ca să ajung în posesia acestei cărți: o cunoștință a achiziționat cartea „la pachet”, ca umplutură în cadrul unei reduceri de preț, și pentru a-și consolida furia față de obiceiul străvechi al librarilor s-a pus pe răsfoit cartea de „rețete” ale fericirii. A descoperit, însă, importanța și valoarea ei științifică, neîncetând de atunci să-i facă adevărata reclamă.

De altfel, însăși Mihaly Csikszentmihalyi la paginile 16-17 scrie despre studiul său: „...nu înseamnă că veți citi un ghid sau un manual practic de genul *Cum să...* . Astfel de cărți există cu miile pe rafturile librăriilor; ele îți explică cum să devii bogat, puternic, iubit sau cum să slăbești. Asemenea cărți de bucate te învață cum să atingi un scop specific, limitatat/.../Oricât de bine intenționate ar fi, cărțile nu pot da rețeta fericirii/.../În loc să prezinte liste de lucruri permise și interzise, această carte se vrea o călătorie pe tărâmul minții umane, călătorie întreprinsă cu instrumentele științei. Ca toate aventurile care își merită numele, nu va fi ușoară. Fără un anumit efort intelectual și o reflecție susținută asupra propriei experiențe interioare, nu veți profita de ceea ce urmează.”

Or, editura noastră nu a avut cutezanța bunului simț, onestitatea științifică să așeze pe coperta a patra un astfel de text, seducându-ne cu aceeași minciună comercială.

Cartea de față este rezultatul unui efort de cercetare și de reflecție, întins pe un sfert de veac, este rezultatul aplicării unei metode sociologice, ESM: metoda de eșantionare a experienței subiective. Din paginile ei aflăm cum funcționează conștiința, cum putem exercita control asupra ei și cum o putem ordona. Definirea experienței optimale de flux ne introduce în universul laborios și creator al vieții umane, în conștientizarea importanței obstacolelor ce se cer depășite, a relațiilor cu semenii sau a accidentelor ce ne însoțesc destinul.

Munca, această activitate care în mentalul românesc pare să nu se bucure de nici o odă, de nici un respect, de nici o cultură, ci doar de dispreț, refuz și exorcizare, este integrată de autor în dimensiunea sa autentică în acord cu demnitatea umană și cu virtutea ei majoră de a genera experiență optimală. Proiectul care unifică întregul câmp al experienței noastre trăite este cel ce în forul nostru interior ilustrează sensul vieții noastre. Controlul direct asupra experienței trăite, creativitatea și efortul care stau la baza acestei experiențe, aptitudinea de a ne bucura clipă de clipă de tot ceea ce facem reprezintă mijloace de înlăturare a obstacolelor pe calea împlinirii de sine.

Acestea ar fi în linii mari ideile studiului științific cu privire la calitatea vieții umane, expuse riguros în *Introducere* și dezvoltate pe cele nouă capitole care îi urmează. Este de remarcat și de apreciat stilul american de expunere și argumentare. Un stil în care pozitivismul este cu totul altul decât cel arid european, descrierea științifică fiind îmbrăcată de exemple concrete și semnificative din viața persoanelor „intervievate”, păstrându-se măsura, fără a se aluneca în excesul de astfel de exemple, cum se întâmplă în cazul altor lucrări ce se vor științifice. De asemenea, este nelipsit planul filosofic, dar abordarea din această perspectivă nu cade în cealaltă ariditate europeană, a discursului abstract, speculativ și fără finalitate practică, ceea ce naște semne de întrebare cu privire la semnificația discursului însuși. Cu alte cuvinte, cartea este și un model original de abordare științifică a unei probleme umane.

Lectura ei trebuie recomandată oricărui ministru al educației și al culturii. Acești diriguitori ai sectorului formativ pot înțelege foarte bine de aici cu cât contribuie ei prin reformele ce le înțelenesc la nefericirea oamenilor și mai ales a generațiilor ce vin. Căci a elimina din programe informația, a elimina travaliul de memorare înseamnă a pustii conștiința de frumusețea universului simbolic: „...fără amintiri, viața își poate pierde farmecul. Această posibilitate nu a fost luată în calcul de reformatorii educației în SUA (și nu

numai) care/.../au decretat că învățarea *pe de rost* nu este eficace pentru a stoca și achiziționa informații. Ca urmare ea a fost eliminată din școli.” (p. 170). La fel au procedat reformatorii cu educația fizică, artele, exercițiul înțelepciunii – filosofia. Îi lăsăm pe copiii noștri fără un conținut stabil de cunoștințe, lăsăm ca mintea lor să vagabondeze aiurea, oprindu-se asupra unui gând dureros sau deranjant: „dacă nu știi să-ți ordonezi ideile, atenția îți este atrasă de cea mai mare problemă a momentului: o suferință reală sau imaginară, un resentiment recent sau frustrări din trecut.” (p. 165) Dezordinea pune stăpânire pe mintea unor generații educate în acest spirit al conștiinței goale de conținut. La fel de puștiit este și sufletul: copiii, deveniți adolescenți, formează benzi de cartier, cumpără multe casete și CV-uri, devenind prizonierii unei subculturi care nu oferă posibilitatea de dezvoltare a complexității conștiinței.

Nu urmărim să atragem atenția asupra concluziilor din această carte, ci doar o recomandăm spre lectură, nu în ideea unui ghid practic, ci în spiritul îndemnului bătrânului zeu Apollo: cunoaște-te pe tine însuși.